

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Föreningsliv som integration

En kvalitativ studie om svensk-somaliska föreningars
arbete med integration

Av: Ida Lingegård & Gabriel Skarrie

Kandidatuppsats SOPA 63

VT 2015

Handledare: Lotti Ryberg Welanders

Examinator: Lars B Ohlsson

Abstract

Authors: Ida Lingegård and Gabriel Skarrie.

Title: “Third sector as actors of integration” - A qualitative study about swedish-somalian organizations’ work with integration.

Supervisor: Lotti Ryberg Welander.

The purpose of this study was to see how swedish-somalian organizations in Skåne define and work with integration. We’ve done four qualitative interviews with people working for different swedish-somalian organizations in Skåne. Our first question was how they define integration. Although their definitions differ from each other our findings showed that their views of integration can be summarized into four themes: *Building of interethnic relationships*, *Cultural exchange*, *Versatile change and engagement* and finally *Equality*. Our second question was how they work with integration. To analyze their integrational activities we used Jose Alberto Diaz different dimensions of integration. We found that the organizations work towards structural -, social -, political - and communicative integration. We also used T.H Marshall and Thomas Bottomore’s citizenship theory. We found that the organizations work to fulfil substantial rights. Primarily they work for social rights, but also civil - and political rights. Finally we put the organizations’ cultural activities in an integrational context.

Key words: integration, swedish-somalian organizations, social work, immigration, citizenship.

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till våra respondenter som gjort denna studie möjlig. Tack för att ni delat med er av er tid och tack för ert engagemang! Tack också till Hanna Larsson på Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet för din hjälp. Vi vill även tacka Håkan Eriksson för underlättande av litteraturhantering. Tack Café Karna och Ilias för att ni finns som en lugn oas i denna stressiga studievärld. Tack till gänget i datorsalen som har förgyllt våra studietimmar och bidragit med både energi och råd. Tack till vår handledare Lotti Ryberg Welander för konstruktiv kritik och värdefulla vinklar. Sista tacket vill vi rikta till varandra för att vi stått ut med varandra i både med- och motgång.

Det finns aldrig de och vi, det finns bara vi. Solidariteten är och måste vara odelbar. - Olof Palme

Innehållsförteckning

Problemformulering	4
Syfte	5
<i>Frågeställningar</i>	5
Metod	6
<i>Val av metod</i>	6
<i>Metodens begränsningar</i>	7
<i>Metodens förtjänster</i>	8
<i>Urval</i>	8
<i>Metodens tillförlitlighet</i>	10
<i>Bearbetning och analys av insamlat material</i>	11
<i>Arbetsfördelning</i>	13
<i>Forskningsetiska överväganden</i>	13
Begreppsdiskussion	14
Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter	15
<i>Ensidig och mångsidig integration</i>	16
<i>Inkorporering</i>	17
<i>Mångkultur</i>	18
<i>Diaz dimensioner av integration</i>	19
<i>Jämlikhetspolitik</i>	20
<i>Medborgarskap</i>	20
Analys	22
<i>Intervjupersonerna</i>	23
<i>Beskrivningar av integration</i>	24
<i>Hur korrelerar deras beskrivningar av integration med forskningsdefinitioner?</i>	27
<i>Integration som process eller tillstånd?</i>	28
<i>Hur jobbar föreningarna med integration?</i>	29
<i>Diaz dimensioner av integration</i>	30
<i>Marshall och Bottomores medborgerliga rättigheter</i>	37
<i>Kulturaktiviteter</i>	41
<i>Slutsatser</i>	42
Slutdiskussion	43
Referenslista	45
<i>Litteratur</i>	45
<i>Offentligt tryck</i>	47
<i>Elektroniska referenser</i>	47
Bilaga 1. Intervjuguide	48

Problemformulering

Efter att inbördeskrig utbröt i Somalia 1988 flydde mellan en och två miljoner somalier från landet (Horst 2004:5). Detta innebar en första topp av somalier som invandrade till Sverige, och 2013 bodde det i Sverige över 54 000 personer som är födda i Somalia (SCB, 2013a). Efter återvändande svenskar och invandrare med Syriskt medborgarskap var somaliskt medborgarskap det tredje vanligaste bland de som invandrade under 2013 (SCB, 2013b). Svensk-somalier är en grupp med lågt deltagande på arbetsmarknaden, och andelen sysselsatta har de senaste 15 åren varierat mellan 20 och 30 % (Johnsdotter 2010:13-19, Scaramuzzino 2014). Här bör poängteras att gruppen svensk-somalier är en långt ifrån homogen grupp. Det finns en stor variation inom gruppen på alla sätt, och denna uppsats bör läsas med det i bakhuvudet.

I likhet med andra invandrargrupper har invandringen av somalier till Sverige resulterat i att det idag finns ett rikt svensk-somaliskt föreningsliv, både välstrukturerade organisationer med riksförbund och lokalorganisationer och mindre formella föreningar bestående av bara en lokalförening (Johnsdotter 2010:13-19, Scaramuzzino 2014). Enligt Scaramuzzino (2014:25-26) arbetar många av de svensk-somaliska föreningarna enligt en folkrörelsemodell. Detta innebär att de mesta arbetet sker ideellt samt att fokus ligger på idrott, kultur och folkbildning. Han menar att de svensk-somaliska föreningarna "kan spela en viktig roll för mottagandet, etableringen och integrationen av den somaliska gruppen i kommunerna runt om i Sverige". Scaramuzzino (2014:21) skriver att integrationsarbete ofta flyter samman med välfärdsarbete då de i stor utsträckning innebär arbete mot samma sorters sociala problematik, till exempel arbetslöshet och fattigdom.

Sedan 1975 arbetar Sverige med en invandringspolitik som bygger på integration, där jämlikhet, valfrihet och samverkan är viktiga mål (Prop. 1975:26, s 60–61). Jämlikhetsmålet innebär att invandrare skall ha samma möjligheter och levnadsvillkor som inrikesfödda. Valfrihetsmålet innebär att invandrare skall ges möjlighet att själva bestämma till vilken grad de vill behålla sin kulturella och språkliga identitet. Samverkansmålet handlar om samverkan, tolerans och solidaritet mellan minoritetsgrupper och majoritetsbefolkningen.

Aytar (2007:15-24) beskriver att ifrågasättandet av målen har ökat sedan de antogs, men att det trots detta råder stor enighet kring dem.

Trots att Sverige arbetar med en invandringsmodell som bygger på integration finns gott om kritik mot begreppet (se t.ex. Lange, 1991, Södergran, 2002, Aytar, 1999). Kritiken bygger ofta på att begreppet inte är tillräckligt konkret och att dess många definitioner gör att begreppet i sig inte beskriver tillräckligt specifikt vad man syftar på. Trots att det i forskningen finns en stor mängd definitioner av integration är det sällan som invandrade gruppers definitioner av begreppet förs fram. Detta gör det intressant att undersöka hur de som arbetar för svensk-somaliska föreningar definierar begreppet integration, och hur de jobbar med integration.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur svensk-somaliska föreningar definierar och arbetar med integration i relation till olika forskningsdefinitioner av integration och medborgarskap. Vi vill undersöka hur de arbetar med integration för att bättre förstå svensk-somaliska föreningars roll som integrationsaktörer.

Frågeställningar

- Hur definieras begreppet integration av personer som arbetar för svensk-somaliska föreningar i Skåne?
- Hur arbetar svensk-somaliska föreningar i Skåne med integration?

Metod

I det här avsnittet kommer vi att beskriva vår metod för insamling av empiri och hur vi gått tillväga för att göra vår analys. Vi kommer att presentera för- och nackdelar med metoden vi använt, och även beskriva vårt urval. Vi kommer även att presentera de etiska överväganden som varit relevanta för studien.

Val av metod

För att ta reda på svaren på våra frågeställningar valde vi att använda oss av kvalitativ metod i form av intervjuer. I kvalitativ metod ligger fokus på att försöka förstå ett problem (Ahrne & Svensson 2011:13). Vi var inte ute efter generaliserbara data eller att skapa statistik så som man är i kvantitativ metod (Ahrne & Svensson 2011:28-29). Vi valde att intervjua personer som arbetar för svensk-somaliska ideella föreningar, och eftersom att vi var intresserade av att förstå deras definitioner av integration och föreningens integrerande arbete är kvalitativ metod bäst lämpad. Bryman (2011:341) skriver att tyngden i kvalitativ forskning "ligger på en förståelse av den sociala verkligheten på grundval av hur deltagare i en viss miljö tolkar denna verklighet". En fördel med kvalitativ forskning är enligt Ahrne & Svensson (2011:28) att man kan intressera sig för olika perspektiv av verkligheten. Det är viktigt att poängtera att vi i denna uppsats bara lyfter fram en sida av verkligheten. Vi har valt att intressera oss för de som arbetar i organisationernas perspektiv.

För att bäst besvara våra frågor valde vi att göra semistrukturerade intervjuer. Med semistrukturerad intervju menas att intervjuaren har vissa teman eller frågor som hen vill få svar på, ofta strukturerade i en så kallad intervjuguide (Bryman 2011:206). Frågorna i intervjuguiden kan ställas i olika ordning beroende på vilket ämne intervjupersonen börjar prata om. Intervjuaren kan även ställa frågor som inte står med i intervjuguiden (Bryman 2011:415). Detta för att vara mer flexibel och kunna fördjupa sig i saker som intervjupersonen berättar som intervjuaren uppfattar som intressanta för forskningen men som inte täcks in i de förberedda frågorna. Vi valde att göra semistrukturerade intervjuer med delvis förbestämda frågor för att vara säkra på att intervjun kommer kretsa kring frågor om föreningarna som är kopplade till integration, samtidigt gav det oss möjlighet

att fördjupa oss i det intervjupersonerna själva förde fram och ansåg relevant. Eftersom många saker kan kopplas till integration eller ses som integrerande på olika sätt trodde vi att våra intervjupersoner kunde se saker som vi missat, vilket visade sig stämma under intervjuerna då intervjupersonerna fokuserade på andra delar utav integration än vad vi hade gjort. Semistrukturerade intervjuer gav oss möjligheten att tala om dem, samtidigt som vi kunde fråga kring det vi tänkt oss.

Metodens begränsningar

En begränsning med att göra ett fåtal djupare intervjuer var att vi inte kan generalisera vårt resultat. Man kan dock i kvalitativ forskning göra generaliseringsanspråk om det är så att liknande studier visar samma sak eller om intervjuer i olika miljöer säger samma sak. En annan typ av generalisering som kan göras inom kvalitativ forskning är så kallad teoretisk analys. Detta innebär att man försöker relatera studiens resultat till olika teorier och på så sätt få en viss generaliserbarhet. Vår analys är att betrakta som en teoretisk analys, vilket i viss mån ökar generaliserbarheten av vårt resultat. Vi kan dock aldrig med säkerhet säga att vårt resultat gäller en större population än den vi undersökt (Ahrne & Svensson 2011:28-29, Jacobsson & Meeuwisse 2008:52). En annan begränsning som kvalitativ metod medför är ett förhållandevis stort utrymme för tolkning av empirin (Bryman 2011:368). Det finns en uppenbar risk att vår förförståelse för ämnet styr vår insamling samt tolkning utav empirin. För att minska den påverkan har vi försökt vara medvetna om vår förförståelse när vi analyserat materialet samt utformat intervjuguiden på ett sätt som gjort att vi ställt öppna frågor och inte styrt intervjupersonen att svara på ett visst sätt.

En begränsning med vår metod är att vi har genomfört relativt få intervjuer. Detta har vi valt att göra då tidsmässiga aspekter gjort att vi inte kunnat genomföra så många som vi kanske helst hade gjort. För att få en helhetsbild av föreningarnas arbete och verksamheter ville vi genomföra relativt långa och djupgående intervjuer hellre än fler och kortare. Vi gör inte anspråk på att generalisera våra resultat på en större grupp än den undersökta och är därför inte beroende av att ha ett urval som är representativt för hela gruppen svensk-somaliska föreningar.

Metodens förtjänster

Vi valde att göra intervjuer eftersom att det gav oss möjlighet att få en förståelse av de som driver organisationernas syn på integration. Ett alternativ till intervjuer hade varit att göra enkäter men för just vårt syfte ansåg vi att kvalitativa intervjuer passade bättre då vi var ute efter att få mer utförliga svar.

En fördel vi såg med semistrukturerade intervjuer var att det fanns möjlighet att ställa följdfrågor. Vi har använt olika sorters följdfrågor för att få intervjupersonerna att svara mer utförligt. Bryman (2011:422-423) beskriver olika slags frågor. Av dessa har vi använt flera, men vi har varit extra noga med att använda oss av så kallade uppföljningsfrågor. Uppföljningsfrågor betyder att intervjuaren ber intervjupersonen att utveckla sitt svar, detta har vi använt oss av för att få en djupare bild av de som intervjupersonerna beskrivit. Det gav också intervjupersonen möjlighet att prata om integration utan att hela tiden styras utav vår vinkling. Eftersom vi ville få reda på hur representanterna ifrån organisationerna ser på integration var det lämpligt att ge dem utrymme att beskriva detta med egna ord. Vi tror att korta och standardiserade svar som en kvantitativ undersökning innebär skulle vara allt för begränsande för att få en bra beskrivning av deras syn på integration och hur de jobbar med det. Det skulle utesluta möjligheten för intervjupersonerna som berättar något som vi inte tänkt på men som ändå är av värde för undersökningen.

Urval

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011:42-44) beskriver ett så kallat tvåstegsurval. Då väljer man först ut de organisationer som är aktuella, vilket i vårt fall blev svensk-somaliska föreningar i Skåne. Nästa steg i urvalet var att välja ut vilka personer i organisationen som man ska intervjuas. Då vi var intresserade av föreningarnas perspektiv är det bästa för oss att intervjuas de som jobbar för föreningar. I vissa fall hade det troligen fungerat att intervjuas deltagarna, men med våra frågor kring föreningens olika sorters arbete så tror vi att det hade krävts att intervjupersonerna är insatta i organisationens alla olika delar. Vi fick tag på två av våra intervjupersoner via kontaktuppgifter som vi hittade på föreningen eller andra föreningars hemsida. Två utav intervjupersonerna fick vi tag på genom en av våra tidigare intervjupersoner. Intervjupersonen hänvisade oss till en person

på ett studieförbud som gav kontaktuppgifter till de två andra intervjupersonerna. En fördel med detta är att vi kunde få kontakt med föreningar som arbetar på olika sätt.

Vårt urval är på sätt och vis att betrakta som ett snöbollsurval då vi genom en intervjuperson fick kontakt med två andra. Bryman(2011:196-197) skriver att ett snöbollsurval i viss bemärkelse är ett slags bekvämlighetsurval. Vid ett snöbollsurval är möjligheterna att generalisera sina resultat små, då urvalet sannolikt inte är representativt för populationen. Detta gör att snöbollsurvalet passar bättre för en kvalitativ undersökning än en kvantitativ. Då vi inte gör några större generaliseringsanspråk anser vi att ett snöbollsurval fungerar för vår studie. Vårt urval är också att betrakta som ett målinriktat urval (se Bryman, 2011:392) då vår kontakt på studieförbundet gav oss möjlighet att få kontakt med personer som drev föreningarna på olika sätt, vilket resulterade i en intervju med en person som drev sin förening på ett sätt som markant skiljer sig från de andra tre.

Det kan argumenteras både för- och nackdelar med vårt urval. En uppenbar nackdel kan vara att intervjupersonerna enbart är intresserade av att föra fram de positiva sidorna av sina föreningar i och med deras engagemang i föreningarna. Detta är vi medvetna om, men ser inget större problem med då vi är intresserade av just organisationernas perspektiv. Vi har alltså inte ambitionen att undersöka alla sidor och perspektiv på integration.

Tre utav föreningarna är ifrån samma stad, vilket gör att de förhåller sig till integration utifrån hur det ser ut i den staden. Vi hade problem med att få tag på föreningar i andra städer eftersom att många föreningar är mindre formella och därför svåra att hitta kontaktuppgifter till. Eftersom att föreningarna som är ifrån samma stad har olika inriktningar tror vi ändå att de kan bidra till en nyanserad bild utav vad somaliska föreningar jobbar med.

En annan nackdel är att alla intervjupersonerna är män. Detta var inte något vi hade som ambition, men då vi sökte intervjupersoner insåg vi att de flesta vi hittade kontaktuppgifter till var män. Av de vi kontaktat föll det sig så att de personer vi lyckades boka in intervjuer med enbart var män. Detta ser vi som en

nackdel med studien då utsagorna saknar ett kvinnligt perspektiv. Vår uppfattning är att föreningarna i stor utsträckning verkar drivas av män, och vi tror därför inte att studiens tillförlitlighet påverkas allt för mycket av detta.

Metodens tillförlitlighet

När man undersöker en metods tillförlitlighet finns flera saker att ta hänsyn till. Validitet och reliabilitet brukar räknas till de viktigaste. Validitet handlar om huruvida undersökningen verkligen undersöker vad som avses. I vårt fall blir alltså frågan huruvida vi med vår metod kommer få svar på våra forskningsfrågor. Genom att intervjua just personer som jobbar på de ideella föreningarna fick vi deras åsikter och tankar. Semistrukturerade intervjuer gav oss stor möjlighet att få svar på våra frågor i och med den flexibla struktur som de medför.

En undersökning med hög reliabilitet kännetecknas av att resultaten blir detsamma om undersökningen upprepas. Precis som validitet har reliabilitet sitt ursprung i kvantitativ forskning, och dess roll i kvalitativ forskning har delade åsikter. Bryman menar att reliabilitet är svåruppnått inom kvalitativ forskning. Vi har använt oss av en grundlig intervjuguide och beskrivit vårt utförande så noggrant vi kan för att öka replikerbarheten (möjlighet att göra studien igen) av undersökningen. Det bör dock tilläggas att replikerbarhet i kvalitativa intervjustudier är svårt då det inte går att frysa en social miljö och undersökningarna blir således inte identiska. (Bryman, 2011:352)

Bryman (2011:352) beskriver LeCompte & Goetz alternativ till validitet och reliabilitet. De är skapade för att passa bättre till kvalitativ forskning och består av: *Extern reliabilitet* som är jämförbart med replikerbarhet, *Intern reliabilitet* som handlar om till vilken grad forskarna i undersökningen "är överens om hur de ska tolka det de ser och hör", *Intern validitet* som handlar om att de teorier forskaren utvecklar skall stämma väl överens med forskarens observationer och *Extern validitet* som handlar om i vilken grad resultaten kan generaliseras.

Ett sätt att öka replikerbarheten och därmed den interna reliabiliteten är att ha hög transparens genom processen. Vi har haft som mål att beskriva vårt arbete i de olika stegen och att det därför skall vara tydligt hur vi kom fram till våra resultat.

Ahrne och Svensson (2011: 26-29) menar att man bör presentera sina val tydligt, och även sina tvivel trots att det kan kännas skrämmande. Detta är något vi haft som mål att göra.

För att uppnå intern reliabilitet har vi arbetat nära varandra och ständigt diskuterat våra tolkningar av empirin. I arbetet med analysen har vi ständigt återvänt till transkriberingarna och försökt hålla våra resultat tätt knutna till empirin, vilket ökar vår interna validitet. Som tidigare nämnt kan vi i någon stor utsträckning inte generalisera våra resultat till en större population än urvalet. Vår externa validitet är således relativt låg.

Bryman(2011:43) skriver att det är “omöjligt för en forskare att ha en fullständig kontroll över sina värderingar”. Vi håller med om att fullständig objektivitet inte kan uppnås och menar därför att det inte bör eftersträvas. Vi är väl medvetna om att vi valt detta ämne som ett resultat av egna preferenser och värderingar. Genom att erkänna det kan vi istället fokusera på hur vi minskar dess påverkan på vår studie. Detta är något vi inte vill ska speglas i uppsatsen, och har därför varit extra noga med att underbygga resonemang och argument med forskning och litteratur.

Bearbetning och analys av insamlat material

Vi har spelat in våra intervjuer, en fördel med detta är enligt Bryman (2011:428-432) att man både kan ta tillvara på *vad* som sagts men även *hur* intervjupersonen sagt det. Inspelningarna gjorde också att vi under intervjuerna kunde fokusera på samtalet och eventuella följdfrågor istället för att anteckna. Vi kunde sedan i lugn och ro lyssna igenom intervjuerna och transkribera dem. Nackdelen med att spela in endast ljud är att vi i efterhand inte kunnat se t.ex. kroppsspråk och minspel. Bryman (2011:428-432) beskriver hur inspelningsutrustning ibland kan ha en hämmande effekt på intervjupersonernas sätt att berätta. Detta är något vi under några av intervjuerna märkt av då vissa utav intervjupersonerna tenderade att vara mer frispråkiga och tillät sig att kritisera till exempel myndigheter mer under de stunder då inspelningen inte varit igång. Av etiska skäl har vi valt att inte använda det som sades under oinspelade stunder, såsom kaffepaus, i empirin.

Vi har sedan transkriberat intervjuerna, vilket innebär att skriva ner så ordagrant som möjligt vad som sagts i intervjuerna. Vi har då använt oss av transkriberingsprogrammet "oTranscribe"

Efter att ha transkriberat intervjuerna har vi kodat materialet. Med kodning innebär att försöka hitta vissa kategorier och samband i materialet. Detta hjälper till att få en djupare och mer nyanserad bild av empirin. Det är också ett sätt att analysera de olika temana till hela materialet och inte bara till de specifika frågorna (Jönsson 2010:56-57).

I kodningen av vårt material har vi använt oss av flera steg. I första steget letade vi efter beskrivningar av begreppet integration, verksamhet som beskrevs som integrerande och beskrivningar av integrerande verksamhet. I andra steget skrev vi ner essensen av dessa beskrivningar för att få en bättre överblick över de som sagts. Vi fann då att många beskrivningar liknade varandra och att de framförallt handlade om fyra teman som vi sedan kopplade till andra forskares beskrivningar av begreppet. Detta var vår kodning för att hitta svaren på vår första forskningsfråga. När vi sedan analyserade materialet återvände vi regelbundet till citaten i de ursprungliga transkriberingarna för att säkerställa att det som sades inte förändrats genom de olika stegen.

Vi kunde genom kodningens första steg göra upp en lista över de aktiviteter som intervjupersonerna berättat om. Vi kodade sedan aktiviteterna genom att använda oss av våra utvalda teorier. För att förstå föreningarnas integrationsarbete undersökte vi sedan vilka aktiviteter som stämde in forskarnas olika indelningar. Vi undersökte även vilka aktiviteter som föll utanför dessa indelningar för att se så att vi inte bortsåg ifrån för stor del utav föreningarnas verksamhet. Vi upptäckte då att vi var tvungna att förstå kulturaktiviteterna utifrån andra perspektiv än Diaz och Bottomore som vi använde för analysen av övriga aktiviteter. Detta då vi upptäckte att deras teorier enbart fokuserar på vissa delar av vad en del andra skulle definiera som integration, då de kulturella aktiviteterna inte passar in i deras teorier. Vi har även här använt oss av de ursprungliga transkriberingarna för att de inte skulle förvridas genom processen.

Under intervjuerna har det i vissa fall funnits grammatiska och språkliga fel. Vi hade under intervjuerna tillgång till både närvaro och kontext vilket gör att vi har en bättre förståelse för vad som sades. För att läsaren ska ha lättare att förstå citaten har vi ibland rättat till vissa grammatiska eller språkliga fel. Bryman (2011: 431) menar att en viss redigering ibland krävs eftersom exakt återgivet talspråk riskerar att framstå som ”korkat” då det hamnar i skrift. I de fall då ändringarna skulle blivit för stora, då vi riskerat att förvränga det intervjupersonen sagt eller då det även utan redigering varit uppenbart vad personerna menat har vi valt att inte ändra på citaten. Vid de tillfällen det även för oss varit oklart vad som menats har vi valt att utesluta det vi inte förstått ur vår empiri.

Arbetsfördelning

Under arbetet med denna studie har vi uteslutande arbetat tillsammans. Vi har setts på morgonen och suttit tillsammans hela dagarna. Vi har mestadels skrivit själva, men ständigt diskuterat vad vi skriver under arbetets gång. Under intervjuerna har vi haft huvudansvaret vid två intervjuer var. Vi har arbetat tillsammans med uppsatsens alla delar, men vissa teorier har någon av oss varit mer insatt i och således lagt mer fokus på. Vi upplever att det fungerat bra för oss att göra allting tillsammans, och tror också att texterna gynnats av att vi ständigt var i samma rum och således kunnat diskutera formuleringar och tolkningar.

Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) förklarar fyra etikhuvudkrav för forskning: informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet. För att uppfylla informationskravet har vi varit tydliga med information kring intervjupersonernas deltagande och kring studiens syfte. Genom att inhämta muntligt samtycke, och vara tydliga med att samtycket endast gäller så länge deltagarna vill det har vi uppfyllt samtyckeskravet. De har när som helst haft möjlighet att avbryta utan konsekvenser. För att leva upp till konfidentialitetskravet har vi behandlat alla uppgifter i enighet med personuppgiftslagen (SFS 1998:204), och har anonymiserat deltagarna så att studien inte kan kopplas till dem. I vår studie behandlas inga känsliga uppgifter, och vissa intervjupersoner har sagt att vi får lov

att använda deras namn, men vi har ändå valt att anonymisera dem för att försäkra oss emot övertramp gällande konfidentialiteten. Nyttjandekravet uppfyller vi då empirin endast har använts till denna studie, och kommer inte heller i framtiden lämnas ut till någon annan.

Något vi försökt se upp för är risken för att i vår analys bli generaliserande och kontrasterande. Kalman och Lövgren beskriver hur forskares intresse för upplevda skillnader i kombination med intervjupersoners benägenhet att berätta om skillnader snarare än likheter gör att man riskerar att ge en felaktig bild av verkligheten. Detta kan i förlängningen leda till exotifiering, stigmatisering, och att olikheterna målas upp som bättre eller sämre (Kalman & Lövgren, 2012:91). Detta är något vi har försökt ha i ständig åtanke. Under arbetet med studien har vi därför haft många diskussioner kring våra beskrivningar av den svensk-somaliska populationen och hur man kan beskriva integration utan att stigmatisera den invandrade populationen.

Ett annat etiskt övervägande vi gjort handlar om redigering av citat. Det har vi gjort endast då vi ansett det nödvändigt, vilket beskrivs mer utförligt under Bearbetning och analys av insamlat material.

Begreppsdiskussion

Integration definieras av Svenska Akademien som “sammanförande till en enhet” (Svenska akademien, 2011). Inom socialpolitik används uttrycket ofta i frågor om migration och kan då ha många olika betydelser. Detta är bakgrunden till en av våra frågeställningar. På grund av begreppets komplexitet kommer vår användning av begreppet inbegripa många vinklar och är då ett sorts samlingsbegrepp för olika sorters immigrationspolitiska förhållningssätt och idéer. Detta då integration är det begrepp som används med hög frekvens i den immigrationspolitiska debatten.

Integrationsarbete kan ses som socialt arbete då en integration av samhället leder till att sociala problem inte uppstår i samma utsträckning som om integrationen

uteblivit. Ofta beskrivs integration som en motsats till eller en lösning på segregation. I ett segregerat samhälle lever personer åtskilt ifrån varandra vilket gör att olika grupper i samhället kommer ha svårare att åtnjuta sig samma fördelar som de som är en del av den dominerande gruppen i samhället. Segregation leder till att vissa grupper lever längre ifrån det dominerande samhället vilket leder till exempelvis utanförskap, diskriminering och fattigdom. På så sätt bör alltså integrationsarbete ses som en sorts socialt arbete.

Bland ideella föreningar finns en underkategori av föreningar organiserade på etnisk grund. De kan ha diverse olika motiv, aktiviteter och funktioner, och är långt ifrån likadana. Vad de dock har gemensamt är att de riktar sig till människor med en gemensam etnicitet, språk, nationstillhörighet eller kultur. De kallades tidigare invandrarföreningar, men benämns nu för tiden "föreningar organiserade på etnisk grund", "etniska föreningar" eller "etniskt grundade föreningar", vilket passar bättre då de även riktar sig till personer som själva inte invandrat, men tillhör en viss etnisk grupp. (Kugelberg, 2009)

I denna uppsats använder vi ibland begreppet *svenskar* för att beskriva majoritetsbefolkningen. Vi anser att begreppet är problematiskt då det antyder att invandrare inte är svenskar. Anledningen till att vi ändå använder oss av begreppet är att det är just det begrepp intervjupersonerna oftast använt i beskrivning av gruppen. En annan anledning är att vi inte ser något begrepp som beskriver samma grupp på ett oproblematiskt sätt. Infödda svenskar används vid ett fåtal tillfällen, men kollar man på var människor fötts så är många i den svensk-somaliska populationen födda i Sverige och det kan därför inte användas vid alla tillfällen. Etniska svenskar är ett annat alternativt begrepp, men antyder att det endast finns en svensk etnicitet vilket vi anser problematiskt eftersom Sverige är ett mångkulturellt land. (SOU 1996:55 s.72)

Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

Begreppet integration är ett komplext begrepp som verkar ha ett oändligt antal definitioner. I litterär mening betyder integration "sammanförande av enheter", vilket i sammanhang där man pratar om migration betyder att personer eller olika

grupper som invandrat och invandringslandets samhälle förs samman med varandra. Det är dock svårt att nöja sig med denna enkla definition då det i praktiken är en komplex och mångfasetterad process. Innebär integration upplösande av de två parterna för att helt bilda en gemensam grupp eller är integration något som endast sker på vissa arenor och områden? Var går gränsen mellan integration(då två parter anpassar sig) och assimilation(då enbart den invandrade gruppen anpassar sig)? Vems ansvar är integrationen, och går det i praktiken att uppnå integration? Är ens integration något eftersträvansvärt?

I alla dessa frågor finns inom forskningen olika åsikter och svar. I detta kapitel kommer vi ge olika exempel på perspektiv på integration och immigrationspolitik.

Ensidig och mångsidig integration

Aytar (1999) beskriver hur integration kan vara både en process och ett tillstånd. Han anser dock att begreppet har sina nackdelar. Dels har integration blivit ett så vedertaget begrepp inom invandringspolitiken att invandringspolitiska idéer lanseras som integration oavsett om idéerna i sig snarare beskriver assimilation, segregation eller mångkultur. Ett annat problem är att integration som begrepp inte är tillräckligt specifikt. För att förstå en viss sorts invandringspolitik eller vision behövs därför en specificering. Aytar föreslår därför *ensidig* - respektive *mångsidig integration* som begrepp.

Ensidig integration är när fokus enbart ligger på invandrargruppen och hur de anpassar sig till det nya samhället. Det riskerar enligt Aytar(1999) att leda åt två håll. Antingen integreras invandrare totalt in i det nya samhället, vilket skulle leda till en assimilatorisk integration. Alternativet är att invandrare enbart ges tillträde till vissa samhällsarenor medan de är utestängda från andra. Det kan då leda till en segregatorisk integration. Detta vore inte mångfald då det enligt Aytar(1999) skulle bidra till att en invandrargrupp integreras med sig själv och det skulle därför inte resultera i så kallad kulturell pluralism.

Mångsidig integration bygger på flera sidors anpassning. Aytars (1999) beskrivning av hur mångsidig integration skiljer sig från ensidig integration liknar

en del beskrivningar av hur integration skiljer sig från assimilation, det vill säga att anpassning sker från flera håll. "Detta perspektiv baseras på det nya samhällets faktiska etniska och kulturella struktur, det vill säga det som består av både infödda och invandrare och det vänder sig till alla parter för samverkan för en ny gemenskap och en ny sammanhållning som byggs på ett aktivt deltagande både på individuell och på institutionell nivå." (Aytar 1999:33). Han menar att detta leder till mångkulturell integration. Noterbart är att varken ensidig eller mångsidig integration nödvändigtvis leder till sin primära inriktning, men att det just primärt ser ut så.

Inkorporering

Både Sarstrand Marekovic (2011), Lange (1991) och Breton, Isajiw, Kalbach och Reitz (1990) föreslår inkorporering som ett alternativt sätt att prata om integration. Sarstrand Marekovic (2011:17) beskriver begreppet på följande sätt: "Inkorporering är den process genom vilken invandrare och flyktingar blir inkluderade och delaktiga i samhällets institutioner samt administrativa och politiska system". Begreppet kommer från forskning om hur sociala klasser som stod utanför samhällliga och politiska systems inkluderades i dessa i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Sarstrand Marekovic (2011:18) menar att genom att använda begreppet inkorporering undviks en del normeringar om hur invandrare bör dela ett samhälles värderingar och normer. Inkorporering används ibland synonymt med integration men begreppet integration innefattar ofta även andra aspekter så som hur kulturen ifrån ursprungslandet och ankomstlandet integreras med varandra.

Lange (1991:226-227) föreslår den användning av begreppet inkorporering som gjorts i studien av Breton et al. (1990). Han menar att istället för att undersöka integration bör man undersöka två andra aspekter. Den första, som han menar kan likställas mest med begreppet integration är "*graden av inkorporering i ett välfärdssamhälle*", vilket avser tillgång till ekonomiska resurser, upplevd diskriminering på arbetsmarkanden, upplevd möjlighet till bevarandet av sin etniska kultur, upplevd acceptans av välfärdssamhället i form av

invandrarlagstiftningar, upplevd acceptans ifrån släktingar och grannar, spridning på bostadsmarknaden samt politiskt handlingsutrymme.

Som komplement till inkorporering föreslår Lange (1991) "*etnicitetens betydelse som grundval för social organisation*", som delas upp i två undergrupper; *externa* och *interna*. Med den *externa* menas aktivt bevarande av den etniska gruppens språk och traditioner samt deltagande i etniska personliga nätverk och deltagande i etniska institutioner och frivilligorganisationer. Den *interna* delas upp i tre undergrupper. Den första är *känslomässig* vilket innefattar känslor av "bindning" med den etniska gruppen. Den andra är *kognitiv* som syftar till självbilder och kunskap om gruppens kulturella arv, historia och gruppens centrala värden. Den sista undergruppen är *moralisk*, med den menas känslor av lojalitet och förpliktelse till den egna gruppen. Sammantaget av de interna och externa komponenterna menar han att man kan urskilja "*graden av etnicitetens bevarande*" hos en etnisk minoritet. Han menar att graden av inkorporering i ett välfärdssamhälle och graden av etnicitetens bevarande skulle ge en mer nyanserad och korrekt bild av en etnisk minoritetsgrupps väg in i ett välfärdssamhälle. (Lange 1991:227-228)

Mångkultur

Ett alternativt begrepp till integration är mångkultur. Med mångkultur kan även menas en mångfald på fler grunder än enbart etnisk, så som mångfald av till exempel sexualitet eller funktionsuppsättning. Detta menar många är fördelen med begreppet mångkultur (SOU 1996:55 s.70-71). När vi skriver om mångkultur syftar vi dock till etnisk mångfald. Definitioner liknar i många fall vissa beskrivningar av integration, med skillnaden att fokus i integration ligger på sammanförandet medan mångkultur lägger större vikt vid möjlighet till bibehållen/särskild kulturell identitet.

Integrationspoliska kommittén (SOU 1996:55 s.72) skriver att forskare brukar skilja på mångkultur som beskrivning och mångkultur som mål eller ideologi. Mångkultur kan därmed användas för att beskriva ett samhälle och de menar att Sverige är ett mångkulturellt land. Använder man mångkultur som mål eller

ideologi innebär det istället en vision om ett samhälle med kulturell mångfald fritt ifrån kulturell diskriminering. Mångkultur som ideologi används enligt invandrapolitiska kommittén nästan alltid som något eftersträvansvärt eller positivt (SOU 1996:55 s.71). Invandrapolitiska kommittén menar att ett mångkulturellt samhälle inte är ett statiskt tillstånd och att ett mångkulturellt samhälle består utav en mångfald av värderingar och förhållningssätt som helat tiden påverkar varandra och därmed utvecklas och omvärderas (SOU 1996:55 s.9-10).

Diaz dimensioner av integration

Diaz (1993, 1996) beskriver sju dimensioner av integration. De olika dimensionerna innebär olika komplexiteter och beskrivs mer ingående i *Choosing integration* (Diaz, 1993), men kan i svensk kontext sammanfattas såhär:

- Ekonomisk integration innebär tillgång till arbete och inkomst.
- Social integration innebär tillgång till ett “svenskt socialt nätverk”.
- Politisk integration innebär tillgång till (och utövande av) politiska rättigheter.
- Kommunikativ integration innebär tillgång till information och språkresurser.
- Familjeintegration innebär familjebildning med “svenskar”.
- Boendeintegration innebär tillgång till socialt samspel i etniskt blandade områden.
- Personlig integration handlar om individuell tillfredsställelse hos den som invandrat till Sverige.

Diaz själv använder uppdelningen som ett verktyg för att kunna studera och mäta integration. Vi ser den också som ett verktyg för att urskilja och analysera olika sorters integrerande arbete.

Det kan argumenteras för att Diaz (1996) uppdelning enbart fokuserar på vissa delar av integration, vilket också har en förklaring. I sin definition av begreppet beskriver han hur integration kan ses som en position mellan assimilation och mångkulturalism. Integration sker alltså på vissa arenor, som till exempel arbetsmarknad eller tillgång till vänskapsrelationer med infödda. Om man istället studerar förändringar i till exempel identitet eller värderingar handlar det enligt

Diaz om assimilation, och därför täcker hans dimensioner enbart delar av vad vissa andra definierar som integration.

Jämlikhetspolitik

Södergran (2002 del.3 s.58) skriver att det som skiljer invandrapolitik ifrån integrationspolitik är att integrationspolitik fokuserar på frågor som rör hela samhället medan invandrapolitik enbart syftar på frågor som rör invandrare själv. Hon menar att begreppet integration syftar till att personer som upplever någon form av politiskt/ socialt eller ekonomiskt utanförskap ska integreras till att kunna ta del av samhällsresurser. Södergran (2002 del.3 s.24-26) skriver att användningen av begreppen invandrare och integration ger en bild av ett "vi" och "dom" där invandrare är "dom" som måste integreras för att bli en del utav "oss". Hon menar att integrationsfrågor egentligen handlar om traditionella klassfrågor och att det enbart ökar diskrimineringen att använda begreppet integration. Hon anser att istället för att prata om integrationspolitik borde vi prata om "jämlikhetspolitik". Södergran (2002 del.3 s.58) menar att generösare medborgarskapliga rättigheter kan vara viktiga steg för att invandrare lättare ska finna en plats i det svenska samhället.

Medborgarskap

1950 publicerades T.H. Marshalls "Citizenship and social class". Den innehöll teorier kring medborgarskap som fått stort fäste. Den har även fått mycket kritik, vilket vi återkommer vi till senare.

Medborgarskap betyder att man genom tillhörighet till en nation(eller ett samhälle och senare till exempel EU) har rättigheter och skyldigheter. Vad Marshall (1950) ansåg som skyldigheter kan delas upp i två kategorier, de formella och informella skyldigheterna. De formella innefattade att man måste betala skatt, utbilda sig och göra militärtjänstgöring. De informella skyldigheterna är svårare att konkretisera men beskrivs av Johansson (2008) som "mer relaterade till samhällets övergripande moral och normer". Det handlar då om att uppträda som en god medborgare och en gentleman. I medborgerliga rättigheter ser Marshall(1950) tre sorters rättigheter:

Under 1700-talet kom de *civila rättigheterna*. De handlar om grundläggande demokratiska rättigheter och förutsättningar för individuell frihet som till exempel yttrande-, åsikts- och religionsfrihet. De civila rättigheterna innefattar också likhet inför lagen och rätt att teckna avtal. De civila rättigheterna innefattar även rätten att själv välja yrke och inte vara bunden till ett yrke till exempel på grund av vad ens föräldrar jobbar med eller vad samhället anses behöva.

1800-talet utvidgade de *politiska rättigheterna* som innebär rätt till politisk delaktighet. Med det följer rösträtt och rätten att få bli medlem i eller företräda ett politiskt parti.

Den tredje kategorin är de *sociala rättigheterna* som kom först under 1900-talet. De rättigheterna handlar om rätt till arbete, utbildning och boende. Dahlstedt, Rundqvist och Vesterberg(2011) beskriver hur de sociala rättigheterna gav medborgarna välfärd och trygghet på både ett ekonomisk och socialt plan, och beskriver rätten till arbete som hörnpelaren i denna trygghet. Rätten till arbete som social rättighet bör inte förväxlas med rätten att välja yrke. Rätten till arbete avser samhällets skyldighet att se till att det finns jobb till sina medborgare. I sociala rättigheter skiljer sig användningen av social ifrån hur det används av Diaz (1993, 1996) när han talar om social integration. Sociala rättigheter kan snarare förstås som socialpolitiska rättigheter.

Som tidigare nämnt har Marshalls teori utstått en del kritik. Vissa menar att rättigheterna inte kommit i den ordningen på andra platser i världen, eller ens i västvärlden. Andra menar att teorin endast handlar om utvecklingen för vita arbetande män (Johansson, 2008:60). Bland kritikerna verkar det råda en viss enighet om att Marshalls teori bör läsas med vetskapen om att den handlar om en viss tid och en viss plats.

En av kritikerna var Thomas Bottomore (1992) som ansåg att Marshalls teori endast såg till formella rättigheter, och utvecklade begreppen formella och substantiella rättigheter. Med substantiella rättigheter menas då hur tillgängliga rättigheterna faktiskt är för olika medborgare. Med en intersektionell ansats (se

Mattsson 2010) kan då belysas hur olika medborgare beroende på bland annat kön, klass, funktionsuppsättning eller etnicitet har lättare eller svårare att avnjuta sina rättigheter. Jacobson Pettersson (2008) ger som exempel hur kvinnor har fortsatt svårt att få tillgång till välavlönade och prestigefyllda jobb trots att de formella rättigheterna är samma för kvinnor och män.

Med substantiella *civila rättigheter* menas faktisk likhet inför lagen, religions- och yttrandefrihet fri ifrån diskriminering, äganderätt och rätten att sluta kontrakt samt personlig frihet. (Södergran 2002 del.1 s.34)

Substantiella *politiska rättigheter* innebär tillgång till politiskt engagemang och möjlighet till faktiskt politiskt inflytande. (Södergran 2002 del.1 s.34)

De substantiella *sociala rättigheterna* innebär bland annat ekonomisk välfärd och trygghet. De sociala rättigheterna innefattar tillgång till en jämlik fördelning av det sociala arvet samt att kunna leva som en civiliserad människa enligt den standard som råder i samhället. Detta innebär tillgång till sociala skyddsnet samt tillgång till arbetsmarknad och utbildning (Södergran 2002 del.1 s.34)

När vi senare analyserar integration utifrån Bottomores teori kommer vi därför se på vilka sätt föreningarna arbetar för att öka den svensk-somaliska populationens möjligheter att avnjuta sina rättigheter. En utgångspunkt i det är att rättigheterna är tillgängliga i olika grad för olika medborgare.

Analys

Analysen kommer att inledas med en kort presentation av intervjupersonerna för att sedan gå igenom våra två frågeställningar var för sig. Först kommer vi att gå igenom intervjupersonernas beskrivningar av begreppet integration för att sedan jämföra detta med forskares definitioner. Vi kommer i andra delen redovisa hur föreningarna jobbar med integration. I den delen kommer vi börja med att analysera deras aktiviteter utifrån Diaz (1996, 1993) indelning utav integrationsdimensioner. Sedan kommer vi att analysera aktiviteterna utifrån

Thomas Bottomores medborgarskapsteori för att se vilka medborgerliga rättigheter föreningarna arbetar för. Slutligen kommer vi titta redovisa föreningarnas kulturaktiviteter och försöka förstå deras roll i föreningarnas integrationsarbete.

Intervjupersonerna

De personer vi intervjuat är män som själva tillhör den svensk-somaliska populationen.

- Intervjuperson 1 är 49 år gammal och sitter som kontaktperson i styrelsen för en förening som är verksam i en mellanstor skånsk stad. Föreningen har fokus på kultur och idrottsaktiviteter.
- Intervjuperson 2 är 29 år gammal och invandrade från Norge 2010. Han var med och grundade sin förening i en stor skånsk stad. I föreningen, som har ungdoms- och friidrottsprofil, är han kassör och kontaktperson.
- Intervjuperson 3 är verksam i samma stora skånska stad. Han är 24 år gammal och är tidigare sekreterare i en förening som lägger mycket kraft på sin läxläsningens verksamhet. Precis som för intervjuperson 1 och 2 har föreningen utöver det en stor mängd aktiviteter. I dagsläget fungerar han som lite allt-i-allo i föreningen och sköter en del av kontakten utåt.
- I samma stad arbetar intervjuperson 4. Han är 27 år gammal och startade förra året en svensk-somalisk förening i form av en tidning, som han nu driver tillsammans med två andra skribenter. Där skriver de om politik, översätter nyheter, och annat de tror kan vara den svensk-somaliska gruppen till nytta eller nöje. Hela tidningen skriver de på somaliska. Föreningen skiljer sig på så sätt att den inte riktar sig till medlemmar utan till läsare, men föreningsformen är densamma då det är en ideell förening organiserad på etnisk grund.

Beskrivningar av integration

Under våra intervjuer har intervjupersonerna gett olika beskrivningar av integration. Av det som är sagt under intervjuerna kan vi se att det rådde en viss enighet om några saker, medan andra saker enbart beskrevs av en person. När vi sammanställde vad de sagt om integration såg vi att det fanns fyra olika teman i deras beskrivningar:

- *Interetniskt relationsskapande*, som handlar om att bygga ett mångetniskt socialt kontaktnät.
- *Kulturellt utbyte*, som handlar om att lära sig om andras kulturer.
- *Mångsidig förändring och engagemang*, som handlar om att det måste finnas ett engagemang och ske en förändring både ifrån den invandrade populationen och ifrån samhällets sida.
- *Jämlikhet*, som handlar om jämlikt inflytande och likabehandling.

För att förstå de olika delarna är det viktigt att veta att ingen av intervjupersonerna nödvändigtvis menat att integration enbart är en eller flera av delarna. Likaså att alla fyra inte talat om alla kategorier.

Nedan kommer vi i tur och ordning presentera de olika temana och med hjälp av vår empiri beskriva vad de kan innebära.

Interetniskt relationsskapande

Det första temat i intervjupersonernas beskrivningar av integration handlar om att lära känna människor i Sverige.

“Det viktigaste är att komma ut och lära känna andra. Because we live [För vi lever] tillsammans. Därför är det viktigt att man kan lära känna andra. Inte bara en somalier, alla människor som bor här i Sverige.” –
Intervjuperson 4.

Resonemanget känns igen hos två andra intervjupersoner. Intervjuperson 1 berättar om fotbollsturneringars integrerande effekt när folk lär känna varandra

medan intervjuperson 2 beskriver hur det är integration "i sig själv" att skapa arenor för invandrare och svenskar att göra saker tillsammans.

Kulturella utbyten

Två av intervjupersonerna beskriver kulturella utbyten som integration. Intervjuperson 1 svarar på frågan om föreningens musikaktiviteter bidrar till integration:

“Ja det kan bli integration ibland. Det kommer många svenskar som tycker om denna musiken. Till exempel när det blir nationaldagen 1:a juli. Det är många svenska tjejer som är intresserade. "åh jag vill lära" och sen dom kommer [ohörbart]. Det handlar också om integration.”

Intervjuperson 2 berättar en liknande historia:

“Förra sommaren på fotbolls-VM var det ju storskräms här. [...] Och då kom det tjejer som dansade där faktiskt, en somalisk dans. Så kom det en brasilianare och sådana ting.[...]. Man är där och visar sin dans och sin musik. Det tycker jag är bra. En slags integration.”

Ett annat exempel på hur kulturella utbyten är integration är Intervjuperson 2:s berättelse om acceptans av friidrottare i slöja.

“De tjejerna där gick och tränade tillsammans med andra. Första gången de drog dit med slöja och sånt, folk bara 'wow' liksom. Första gången. Men andra och tredje gången blev det lite mer normalt. Folk tränade tillsammans. Det är ju själv i sig själv integration.”

Utöver dessa historier berättar Intervjuperson 1 om kulturutbyte med andra föreningar organiserade på etnisk grund och beskriver det som integration.

Mångsidig förändring och engagemang

Flera av intervjupersonerna poängterade att integration är någonting som måste ske ifrån flera håll, att det inte bara är invandrare som är ansvariga för en lyckad integration eller integrationspolitik. Intervjuperson 2 poängterar att det är någonting som måste ske ifrån båda sidor. Han menar att debatten ofta handlar om:

“Vad vi gör liksom för att komma in i samhället, vi svensk-somalier eller invandrare. Men vi tycker också att det är lite mer från staten också att-. Vad gör staten för oss också? För att det är ju från bägge sidorna liksom. “

Resonemanget går igen hos andra intervjupersoner:

“Myndigheterna, till exempel socialen och... [...] Något måste ändras. Till exempel, man kan inte bara säga ‘invandrare, de kan inte komma in till samhället’.” – Intervjuperson 1.

Intervjuperson 3 ger ett exempel på en önskad anpassning från samhällets sida:

“Ibland kritiserar jag lite om försäkringskassan, skatteverket och sådana här. Dom borde anställa någon som kan två språk alltså.”

Citaten visar att integration är något som skall ske från flera håll. Det räcker inte att invandrare anpassar sig till det svenska samhället, utan anpassning måste ske ifrån flera håll.

Intervjuperson 1 poängterar även att det inte bara är invandrare som gynnas av en lyckad integration, och att det måste finnas intresse från svenskars håll för att integrationen skall lyckas.

Jämlikhet

I tre av intervjuerna har intervjupersonen också behandlat ämnen som handlar om jämlikhet när integration diskuterats. Intervjuperson 1 pratar om att man måste behandla personer lika och inte förutsätta saker om personer man möter:

“Ibland när jag går till försäkringskassan till exempel, eller skattemyndigheten eller en annan myndighet. Dom pratar direkt på engelska... ‘Hi, what can we help you with? What can we help you- what do you want?’ Så de tror inte att vi kan prata svenska.”

För att uppnå integration pekar intervjuperson 3 på vikten av att motverka fördomar och förstå vad det innebär att vara flykting. Intervjuperson 2 talar om jämlikhet utifrån ett maktperspektiv. Han beskriver att om man ska jobba med integration så måste man också lyssna på den svensk-somaliska gruppens råd, att vi inte kommer uppnå ett integrerat samhälle om vi inte tar tillvara på invandrargrupperns perspektiv.

Hur korrelerar deras beskrivningar av integration med forskningsdefinitioner?

Social Integration

Enligt flera av intervjupersonerna är det alltså integration att lära känna varandra. Medan vissa beskrivningar av integration fokuserar främst på andra delar så finns det också forskare som uttryckligen menar att skapandet av socialt kontaktnät är en del i integrationen. Diaz (1996:76) definierar *Social integration* som “tillgång till ett svenskt socialt nätverk genom vilket invandrarna utvecklar kontakter med infödda i olika miljöer”. Han menar att sociala kontaktnät med personer som är födda i Sverige är en del utav integration. Detta stämmer bra överens med intervjupersonernas beskrivningar av integration som *interetniskt relationsskapande*.

Flera av intervjupersonerna poängterar precis som Diaz (1996) att integration sker genom social kontakt med svenskar, men som citatet ovan visar poängteras även att det handlar inte bara om att människor är svenskar, utan om att vi lever tillsammans.

Mångsidig integration

Intervjupersonernas resonemang om *mångsidig förändring och engagemang* och om att integration är något som sker ifrån flera håll påminner mycket om Aytars (1999) begrepp *Mångsidig integration*. I likhet med intervjupersonerna menar han att (mångsidig) integration bygger på att integrationspolitiken riktar sig till alla i samhället, både infödda och invandrare. Han menar också att ett mångkulturellt samhälle angår alla, vilket även har poängterats utav intervjupersonerna. (Aytar, 1999:34)

Jämlikhet

Jämlikhetsperspektivet som lyfts av vissa utav intervjupersonerna påminner som Södergrans (2002) resonemang om att man måste fokusera på att utveckla rättigheter för invandrare så att alla medborgare får tillgång till samhällsresurser. Precis som vissa av intervjupersonerna säger att det är viktigt att behandlas som alla andra i samhället så menar Södergran (2002) att detta skulle vara en nyckel i "jämlikhetspolitiken", vilket är det begrepp hon föredrar framför integrationspolitiken.

Mångkultur

Intervjupersonernas beskrivning om *kulturella utbyten* som integration stämmer väl överens med Invandrapolitiska kommittén definition av mångkultur. Invandrapolitiska kommittén menar att ett mångkulturellt samhälle består utav en mångfald av värderingar och förhållningssätt som helat tiden påverkar varandra och därmed utvecklas och omvärderas (SOU 1996:55 s.9-10). Det korrelerar väl med intervjupersonernas beskrivningar av kulturella utbyten.

Integration som process eller tillstånd?

Som föregående stycke visar passar olika delar av intervjupersonernas definitioner ihop med olika forskares definitioner och begrepp. Forskare beskriver ofta att integration kan vara både en process och ett tillstånd. Intervjupersonernas beskrivningar varierar mellan de två. Ibland beskrivs det

som ett tillstånd, men oftare beskrivs det som en process. När vi frågat vad integration är så har beskrivningarna sällan handlat om vad målet är, utan oftare olika komponenter för att nå dit. Precis som vissa forskare så har två intervjupersoner uttryckt kritik mot begreppet. Intervjuperson 1 föreslår inget alternativt begrepp men uttrycker att integrationsdebatten lägger för mycket fokus vid att invandrare skall integreras och att man måste ändra sättet man pratar om integration på.

Intervjuperson 2 menar att integration inte är enda vägen:

“Vi tycker att det ska vara mångfald istället för integrering. För att integrationen har vi-, man har drivit det väldigt länge nu. Jag vet att ni driver det, men vi tycker det att man ska hellre satsa på mångfald. För att det är ju där man verkligen kommer dit man vill.”

I citatet framstår integration som en process, vilken inte har lyckats. Citatet visar också tydligt att integration (som tillstånd) inte är det självklara målet. Intervjuperson 2 säger inte att integration är något dåligt, men visar tydligt att han förespråkar mångfald som mål.

Hur jobbar föreningarna med integration?

I vår analys utav de aktiviteter som föreningarna jobbar med har vi valt att dela upp analysen i tre steg. I det första steget analyseras aktiviteterna utifrån Diaz (1993,1996) dimensioner utav integration. Vi kommer att undersöka vilka utav Diaz dimensioner av integration som föreningarna jobbar med. I den andra delen kommer vi att analysera aktiviteterna utifrån Bottomores medborgarskapsteori. Vi kommer att undersöka vilken sorts medborgerliga rättigheter som aktiviteterna kan antas påverka och därmed vilka sorters medborgerliga rättigheter som organisationen jobbar med. Sedan kommer vi avsluta analysdelen med att se hur föreningarnas kulturaktiviteter kan ses ur ett integrationsperspektiv.

Diaz dimensioner av integration

I frågor om integrerande arbete kan det vara svårt att konkretisera, dels vad integration är, men även hur man ser resultat. Diaz (1993, 1996) förespråkar en uppdelning i sju dimensioner för att kunna studera integration. Tanken är att integration skall kunna mätas, för att därför kunna studera till vilken grad integration uppnåtts. Vi kommer att vända på det, och istället för att mäta graden av integration så kommer vi studera vilka av dimensionerna föreningarnas arbete bidrar till. Så om någon gör en studie över integration i Sverige om 5-10 år, vilka dimensioner har då de svensk-somaliska föreningarna arbetat inom? Vi studerar inom vilka integrationsdimensioner föreningarna är verksamma, och bedömer alltså inte deras effektivitet eller till vilken grad de lyckas.

Vi kommer nedan att gå igenom Diaz (1993, 1996) olika dimensioner utav integration och undersöka vilka av föreningarnas aktiviteter som kan kopplas till dessa. Vi kommer inte använda oss av det Diaz (1993,1996) kallar personlig integration då det finns en risk att alla saker som på något sätt kan tänkas höja individens livskvalitet räknas som personlig integration, och att den kategorin då riskerar bli en slasktratt. Diaz (1993, 1996) verktyg beskriver studier av invandrades integration, och vissa formuleringar lägger därför fokus på hur invandrare integreras i samhället snarare än samhällets integration.

Ekonomisk integration

Den ekonomiska integrationen innebär tillgång till arbete och inkomst. Från vår vinkel innebär det att undersöka på vilka sätt föreningarna arbetar för att främja den ekonomiska integrationen. Att direkt främja den ekonomiska integrationen har de inte makt till. Vad de däremot kan göra är att arbeta med att skapa en möjlighet för medlemmarna att skaffa sig bättre förutsättningar för att senare integreras ekonomiskt.

En aktivitet som är väldigt vanlig hos svensk-somaliska föreningar är läxhjälp. Läxhjälpen kan enligt intervjuperson 3 hjälpa medlemmarna att i framtiden få bättre tillgång till arbetsmarknaden. Han beskriver hur det i Sverige är svårt att

få jobb om man inte har utbildning. Trots att arbetslösheten är hög menar han att om man har en utbildning kan man åtminstone få något jobb, även om det inte alltid är det jobb man studerat för.

“Skolan är jätteviktig. I Sverige, om man inte har utbildning, det är svårt att man... på något sätt kan få jobb.[...] om man har en utbildning, man kan överleva, man kan få jobb.”

På så sätt kan läxhjälpen ses som en del i arbetet för att främja ekonomisk integration.

Intervjuperson 3 beskriver läxhjälpen på följande vis:

“Ja vi har en sal, föreningen den var en källare, den är inte så stor. Så vi har ett rum, ett klassrum.[...] 25-20 elever kan komma på en gång, så det finns 2-3-4 som kan hjälpa dem.”

På läxhjälpen finns lärare som är mer eller mindre utbildade som kan hjälpa dem. Flera av intervjupersonerna beskriver att läxhjälpen är till för att ungdomarna ska kunna klara av skolgången. Intervjuperson 2 beskriver att många barn med föräldrar ifrån Somalia inte har möjlighet att få den hjälpen de behöver med läxor hemma:

“... när du har mamma och pappa som kommer från ett krigshärjat land. Som har kommit hit och som inte kan språket, som inte förstår helt så är det lite svårt att få hjälp ifrån mamma och pappa. För de förstår ju inte helt vad det handlar om. Hur skolsystemet fungerar. Vilken hjälp du skulle behöva.”

Under intervjuerna har vi fått ta del av flera historier om barn och ungdomar som båda lyckats bättre och trivts bättre i skolan efter att de fått läxhjälpen. Även om Diaz (1996:85-86) inte skriver om utbildning i sin beskrivning av mätning av ekonomisk integration är det lätt att se hur avklarad skolgång kan leda till exempelvis ekonomiska resurser och avlönat arbete.

Det är inte bara genom läxhjälp som de svensk-somaliska föreningarna arbetar med ekonomisk integration. Bland de aktiviteter föreningarna driver finns bland annat datorkunskap, hjälp att skriva CV och kontakt med arbetsförmedlingen. Även den svensk-somaliska tidningen är aktiv i detta fält genom att skriva om hur man kan söka jobb.

Social integration

Den sociala integrationen innebär tillgång till ett "svensk socialt nätverk". Diaz (1996:86) beskriver hur studier av denna dimension kan göras genom att mäta antal relationer en invandrare har med infödda svenskar. Mätningen kan utvecklas till exempel genom att studera hur ofta man umgås eller vilken sorts relation man har. Vi kommer därför att studera på vilka sätt föreningarna skapar möjligheter för svensk-somalier och infödda svenskar att lära känna varandra.

Två av föreningarna i vår studie har aktiva idrottsprojekt. Ena föreningen sysslar med fotboll medan den andra har friidrott som sin kärna. Känslan under intervjuerna är att det är vanligt hos svensk-somaliska föreningar med idrott i allmänhet och fotboll i synnerhet.

Hur går då aktiviteterna till? Intervjuperson 1 beskriver hur de affischerar i idrottshallen och ger information till olika föreningar om att de anordnar fotbollsturnering. Det gör att det kommer folk från olika platser och med en etnisk mångfald. Vad som skiljer deras turnering från många andra turneringar är att lagen delas upp först när man kommer dit. Något som uppskattas av deltagarna enligt intervjuperson 1.

“Dom tycker mycket om det. De är intresserade och de tycker det är mycket bra och... Till exempel när man spelar blandat, till exempel en arab, en somalier, en svensk. Ingen som klagar och säger ‘åh, detta laget har förlorat på grund av...’ [...] Ingen som klagar också, ingen

som säger tillexempel 'Det är bara svenskar som förlorar hela tiden' eller 'Det är bara albaner som förlorar hela tiden'. Alla har blandats.'"

Sådana turneringar anordnar föreningen två gången varje år, en sommarturnering utomhus och en vinterturnering inomhus. Även föreningen där intervjuperson 2 arbetar har fotbollsaktiviteter, men ännu mer fokus ligger på friidrott. Han berättar hur de såg att ungdomar "hängde runt", och därför frågade om de ville följa med till stadens idrottsstadion.

"Så när de kommer dit då, så träffar de andra ungdomar. Andra tränare. De reser. De deltar i tävlingar. och det är ju-. Idrott är inte så att-. [Man] behöver inte jobba tillsammans, man behöver inte prata så jättemycket. Men man gör ting tillsammans då. Du och jag vi går ut och joggar tillsammans och snackar om vilken tävling vi ska driva. och då är du plötsligt borta från det där var du var från, vad du heter och så vidare. Man är ju tillsammans, och det är kanske en av de lättaste man kan göra."

Han berättar att det i idrottshallen kan vara flera hundra personer, och att idrott kan vara den bästa integrationen.

Även tidningen som intervjuperson 4 skriver arbetar med social integration. De skriver mycket om hur man kan träffa människor, från att beskriva olika fraser och sätt att starta ett samtal till att tipsa om exempelvis språkcaféer.

Vad vi inte studerat är vilka sorters relationer föreningarnas aktiviteter resulterar i, men utifrån Diaz (1996:86) beskrivning av social integration är det lätt att se hur de olika aktiviteterna skapar möjligheter för målgruppen att vidga sina kontaktnät.

Politisk integration

En utav Diaz (1993,1996) dimensioner är politisk integration vilket innebär att få tillgång till politiska rättigheter och att kunna utöva dem. Diaz (1996:86-87)

skriver att det handlar dels om politiskt deltagande men också om politisk makt. Tre utav föreningarna beskriver att de jobbar med att öka medlemmarnas politiska intresse och deltagande, bland annat i form av information inför riksdagsvalet samt information om varför man ska rösta. Intervjuperson 2 berättar att de haft föreläsningar inför riksdagsvalet 2014:

“Först och främst, ska jag gå och rösta så måste jag veta varför jag ska rösta. Vilket parti ska jag rösta på? Varför är det viktigt? Varför röstar man i Sverige? Och så vidare.”

Även intervjuperson 1 och 3 berättar att de haft föreläsningar inför valet om detta. De tre föreningarna nämner även att föreningarna inte är partipolitiskt bundna. Intervjuperson 3 säger att det inte spelar någon roll vem man röstar på men tycker att det är viktigt att man vet vad de olika partierna står för. Diaz (1996:87) skriver att bland annat valdeltagande är en indikation på politisk integration. För att kunna delta i valet på rimliga premisser behöver man veta vad det finns för alternativ att rösta på. Detta gör att information om de olika partierna och vad de står för blir ett sätt att få tillgång till sina politiska rättigheter och utöka den politiska integrationen.

Intervjuperson 2 berättar även om att de bjudit in en svensk-somalisk riksdagskandidat som berättat om sitt arbete och vägen till politiken. Han uttrycker att han tror att det har lett till att medlemmarna kunnat se politiken som en möjlig väg i livet samt att föreläsningen inspirerade personer att engagera sig politiskt:

“Det är många som blir rörda och kanske vill göra en karriär[inom politiken] eller får veta liksom att, ‘okej här kan jag göra någonting. Här kan jag verkligen bli vad jag vill’ och så vidare...”

Diaz (1996:87) skriver att en del utav den politiska integrationen är att invandrare blir delaktiga i politiken och att en mätvariabel skulle kunna vara representation i det politiska systemet. En annan indikation på politisk integration är enligt Diaz (1996:87) politiskt intresse. Om föreläsningen kan ha

bidragit till ökat politiskt intresse och att personer fått upp ögonen för en politisk karriär så bidrar föreläsningen till politisk integration.

Intervjuperson 4 säger att de i tidningen bland annat skriver om politik. Diaz (1996:87) menar att politiskt intresse och engagemang ifrån invandrare ökar den politiska integrationen. För att kunna utöva eller skapa sig ett politiskt intresse behöver man kunna få tillgång till information om vad som händer i politiken något som tidningen jobbar för att svensk-somalier ska kunna få. Detta gör att man kan säga att tidningen främjar den politiska integrationen för dem som läser den.

Kommunikativ integration

Kommunikativ integration handlar enligt Diaz (1996:87) dels om språkkunskaper men också om att kunna konsumera massmedia och ha tillgång till information så som relevanta myndighetsbeslut och samhällsinformation. Tidningen jobbar i stor utsträckning med just detta. De jobbar dels med att sprida samhällsinformation så som myndighetsbeslut men också nyheter. Intervjuperson 4 menar att det är ett problem att svensk-somalier inte läser tidningen:

“Men de läser inte somalisk tidning eller till exempel Metro kanske. Dom läser inte. Därför jag tycker att jag kan skriva en tidning på somaliska. “

Intervjuperson 4 säger att syftet med tidningen är att få fler personer att läsa en tidning. Den är dels till för de personer som inte kan läsa en svensk tidning, men också för personer som föredrar att läsa på somaliska. Att öka tillgängligheten till samhällsinformation och nyheter är en stor del i kommunikativ integration. Ett annat exempel på att föreningarna jobbar med detta är att en av dem bland annat har körkortsteori på somaliska.

Den andra delen i kommunikativ integration är enligt Diaz (1996:87) språkkunskaper. Intervjuperson 3 berättar att de har studiecirkel med Svenska som ämne vilken är till för att hjälpa personer att lära sig bättre svenska.

Boendeintegration och familjeintegration

Två dimensioner föreningarna inte verkar arbeta med är boendeintegration och familjeintegration. Det kan förstås på flera sätt. Under flera intervjuer har bostadssegregation tagits upp som ett problem, och beskrivits både som att svenskar flyttar ifrån invandrartäta områden och att invandrare blir placerade i redan invandrartäta områden. Trots att det beskrivs som problem är det inget föreningarna arbetar med, vilket kanske kan förstås utifrån deras uttryckta maktlöshet att förändra det svenska samhället. Att de inte arbetar med familjeintegration kan ses som rimligt då familjebildning är något väldigt privat, och intervjupersonernas beskrivningar av vikten av att träffa svenskar har som vi förstått det uteslutande handlat om vänskapsrelationer.

Föreningarna som betydande integrationsaktörer

Som empirin visar bör de undersökta föreningarna ses som aktiva i flera olika integrationsdimensioner. Alla de undersökta föreningarna jobbar på olika sätt för att öka den ekonomiska - och politiska integrationen medan tre av intervjupersonerna beskriver aktiviteter som kan bidra till social - och kommunikativ integration. De undersökta föreningarna är i hög utsträckning alltså aktiva inom samma integrationsdimensioner, och ingen av dem är verksamma inom färre än tre dimensioner. Föreningarna bör därför ses som integrationsaktörer inom flera fält, och deras roll är således flerdimensionell.

Deras roll bör dock inte misstolkas som ytlig. Vi har under intervjuerna fått en förståelse för föreningarnas betydelse för medlemmarna. Intervjuperson 1 beskriver hur de haft välkomstfester för nya medlemmar i föreningarna samt hur föreningen i många fall fungerar som ett socialt skyddsnät för medlemmarna. Intervjuperson 2 berättar att föreningens lokaler används lite som en mötesplats där personer samlas och umgås, tittar på tv eller spelar spel. Även intervjuperson 3 berättar om föreningens betydelse. Han berättar att de

var med föreningens hjälp som han började komma in i samhället. Vår uppfattning ifrån intervjuerna är att föreningarna i många fall utgör kärnan i medlemmarnas sociala liv och kontaktnät.

Marshall och Bottomores medborgerliga rättigheter

I den här delen kommer vi att utgå ifrån Marshall (1950) och Bottomores (1992) indelning av civila, politiska och sociala medborgerliga rättigheter. Vi kommer att undersöka vilka sorters medborgerliga rättigheter som aktiviteterna syftar till att stärka.

I intervjuerna har det framkommit att organisationerna jobbar med vad Bottomore (1992) kallar substantiella rättigheter och inte med de så kallade formella. Det kan tolkas som att de formella rättigheterna redan är uppfyllda så som Marshall (1950) menade, men det kan också förstås utifrån att flera intervjupersoner uttryckt att de inte anser sig ha inflytande nog att förändra det svenska samhället. Intervjuperson 2 säger såhär när vi frågar ifall de jobbar med att påverka samhället på något sätt:

“Vi har inte kommit så långt för att, det är ju inte vi som skall göra det [ändra samhället]. Det är väl mer staten kanske. Hade vi fått veta att vår opinion skulle bli hörd så kunde vi ha satsat och bruka tid på det [opinionsbildning och samhällsförändring]. Men det är lite mer så att vår opinion... som jag sagt: allting kommer uppifrån. Blir vi lyssnade på så, ting[saker] hade ändrat sig liksom.”

Han säger att han inte känner att deras åsikt tas tillvara på. Han säger också att om föreningen hade känt att de blev lyssnade på så hade det kunnat bidra till att de jobbat mer med den sortens arbete. Detta skulle kunna innebära arbete för att förbättra formella rättigheter.

Sociala rättigheter

Vår empiri visar att föreningarna framförallt jobbar med sociala rättigheter. Vi fick under våra intervjuer många beskrivningar av aktiviteter som syftade till

att stärka de sociala rättigheterna hos medlemmarna, ett återkommande exempel som tre av de fyra föreningarna hade var läxhjälp, som beskrivs mer utförligt ovan. En del av de sociala rättigheterna är rätten till undervisning. En substantiell rättighet till detta skulle vara att ha rätt till det stöd man behöver för att klara av skolan, så som hjälp med sina läxor. Substantiellt innefattar rätten till utbildning att ha möjlighet att klara av skolan (Södergran 2002:34). Som tidigare nämnt upplever intervjuperson 2 att det för många av föräldrarna som själva inte gått i skolan är svårt ge det stöd som barnen behöver. Läxhjälpen är således en del av föreningarnas arbete med att tillgodose sina medlemmars sociala rättigheter.

Ett annat sätt som föreningarna jobbar med att tillgodose personers sociala rättigheter är att de hjälper personer med kontakt med olika myndigheter, vilket intervjuperson 3 berättar om:

“... folk som kommer i föreningen för att de vill ha hjälp med att kontakta pensionsmyndigheten, försäkringskassan, arbetsförmedlingen och sådana här, så man kan hjälpa till med att ringa, vad de behöver.”

Pensionsmyndigheten, försäkringskassan och arbetsförmedlingen är alla myndigheter som jobbar för att tillgodose medborgares sociala rättigheter, så som rätten till arbete samt rätten till ett drägligt liv för de som inte kan eller får arbeta. För att kunna ta del av dessa rättigheter viktigt att kunna komma i kontakt med de olika myndigheterna. Att föreningarna hjälper personer med detta betyder att de jobbar med att tillgodose personers sociala rättigheter.

De sociala rättigheterna innefattar även grundläggande trygghet. Under intervjuerna har det framkommit att föreningarna i många fall utgör en grund för ett socialt sammanhang och finns där för medlemmar när olika sorters problem uppstår, som ett socialt skydds nät. Intervjuperson 1 berättar:

“Jag kommer ihåg två aktiva deltagare. [...] En gång kunde de inte betala hyran, så de har sagt upp lägenheten. Så vi hjälpte dem,

samlade pengar, betalade det. Så vi hjälpte dem, eftersom han var med oss så vi kan inte bara lämna honom [...] För att han känner till exempel att han är med någon. Så han kan inte vara ensam.”

Även intervjuperson 2 och 3 berättar om liknande verksamhet då de har agerat som skyddsnät för sina medlemmar.

Andra aktiviteter som syftar till att tillgodose sociala rättigheter är bland annat hjälp med att skriva CV samt tidningens information om hur man söker jobb då de syftar till att hjälpa personer att få tillgång till arbete.

Politiska rättigheter

Till de politiska rättigheterna hör rätten att engagera sig och delta politiskt. Föreningarna jobbar med att öka deltagarnas politiska aktivitet. Som tidigare beskrivits har föreningarna haft information inför valen, om de olika partierna och information om varför det är viktigt att rösta. En del av de politiska rättigheterna är att kunna delta i de politiska beslutsprocesserna. För att kunna göra detta är det viktigt att kunna göra ett aktivt politiskt val och att ha tillgång till information om vad det finns för olika alternativ att rösta på. Föreningarnas information inför valen är därmed en del i arbetet för att förbättra deltagarnas möjlighet att utöva sina politiska rättigheter.

Civila rättigheter

I en av föreningarna har det beskrivits hur de bland annat hjälper till med kontakt med advokat till medlemmarna. Intervjuperson 2 säger att de:

“... informerar eller läser hur de ska kontakta advokat eller om det är någonting som vi vet som de gör fel så säger vi att ‘okej, det här är inte riktigt. Det här ska ni göra’.”

I de civila rättigheterna innefattas likhet inför lagen, vilket handlar om rätten att försvara och hävda sina rättigheter i förhållande till andra. Kontakt med en advokat ger personen möjlighet att försvara sig rättsligt.

En annan aktivitet som kan kopplas till civila rättigheter är föreläsningar som intervjuperson 3 berättar om:

“Vi håller föreläsningar och då kallar man in någon som kan berätta lite om vad det innebär med människans värde, att alla är lika oavsett vilket kön, religion, klasstillhörighet och sånt.”

Här beskriver han hur de har föreläsningar om bland annat jämställdhet och människors lika värde. Tanken om alla människors lika värde och att alla ska vara lika inför lagen växte fram med de civila rättigheterna. Att ha föreläsningar om detta kan ses som ett sätt att tillgodose de substantiella civila rättigheterna.

Ingen av intervjupersonerna har berättat om aktiviteter som syftar till minskad diskriminering. När intervjuperson två får frågan ger han ett svar som förvisso antyder att diskriminering existerar, men att det ligger utanför deras handlingsområde.

“... vi lyssnar på många andra som har blivit diskriminerade faktiskt. Tjejer med slöja och så vidare. Och vissa har ju hudfärg också som säger att de har blivit diskriminerade. men det är ju-. Det händer ju det. Men det är inte något vi kan göra. Alltså det vi kan göra, vi kan ju tipsa dem vad de eventuellt kan göra. Så länge det är prat eller om det är något våld så är det inte vårt jobb. Det är ju polisen och sådana ting som gör det.”

Sammanfattning: Medborgerliga rättigheter

Föreningarna i studien jobbar primärt med substantiella rättigheter. De har också framkommit att de framförallt jobbar med sociala rättigheter. En förklaring till det kan vara att de sociala rättigheterna i större utsträckning brister än de civila och politiska. Därmed inte sagt att de inte jobbar för de rättigheterna. Även civila rättigheter behandlas i viss mån. De studiecirkelar

och föreläsningar om politik som föreningarna haft fokus på under 2014 är tydligt arbete för politiska rättigheter. De civila rättigheterna är de som föreningarna verkar jobba minst med, även om det alltså finns några exempel på denna sorts arbete.

Bottomore (1992) menar att oavsett om de formella rättigheterna är uppfyllda så krävs det substantiella rättigheter för att alla människor skall kunna avnjuta dem. Att föreningarna arbetar så aktivt inom detta fält kan ses som att de substantiella rättigheterna inte är uppfyllda. Faktum är att alla intervjupersoner beskrivit hur de sett ett behov och därför startat föreningen eller vissa aktiviteter.

Kulturaktiviteter

Tre utav föreningarna har många aktiviteter som syftar till att utöva eller bevara somalisk kultur. Intervjupersonerna har bland annat beskrivit att de har Musikaktiviteter. Intervjuperson 2 berättar om deras musikaktiviter:

“Vi har traditionell musik, som man brukade spela och dansa till. Vi lär ungdomar sådant, tillexempel när man har fest, när någon gifter sig. Vi brukade ha det-, en speciell sång som vi lär dem.”

Alla tre nämner att de har kulturaktiviteter för att lära barn och ungdomar, som har föräldrar ifrån Somalia men själva inte är uppväxta där, om den somaliska kulturen. Andra kulturaktiviteter som beskrivs är bland annat att föreningarna har danslektioner och kulturkvällar. Alla tre föreningarna arbetar med att lära ut somaliska, både till barn och ungdomar, men också till äldre personer.

Är då detta integrationsarbete? Vi har tidigare beskrivit 1975 som ett startskott för svensk integrationspolitik. I Proposition 1975:26 finns tre målsättningar varav en är Valfrihetsmålet, som innebär att själv kunna välja till vilken grad man vill behålla sin språkliga och kulturella identitet. Instämmer man i de integrationspolitiska målen bör alltså föreningarnas kulturaktiviteter ses som integrationsarbete.

Ett annat sätt att förstå kulturaktiviteterna är genom den indelning som Breton et al. (1990) gjort. I hans studie undersöker han både *inkorporering i samhället* och *etnicitetens bevarande som grundval av social organisering*. Breton et al. (1990) använder indelningen för att beskriva en etnisk minoritets väg in i ett välfärdssamhälle. Kulturaktiviteterna kan förstås som att föreningarna arbetar för att den etniska kulturen ska bevaras. Lange (1991:227) beskriver den externa delen som: “aktivt bevarande av det etniska språket och de etniska traditionerna, deltagande i etniska personliga nätverk, deltagande i etniska institutioner och frivilliga organisationer...”. Dans- och musikaktiviteterna samt kulturkvällarna kan förstås som ett sätt att aktivt bevara de etniska traditionerna. Den somaliska språkundervisningen är ett aktivt sätt att bevara det etniska språket. Detta betyder att all kulturverksamhet som föreningarna ägnar sig åt passar in i den externa delen utav det Breton (1990) kallar etnicitetens bevarande som grundval av social organisering. Föreningarna är etniska frivilligorganisationer vilket gör att deltagande i föreningen enligt Breton (1990) bidrar till bevarande av etniciteten.

Slutsatser

Definitionerna av integration skiljer sig mellan intervjupersonerna. I deras beskrivningar av begreppet finns fyra teman som vi har kunnat urskilja: *Interetniskt relationsskapande*, *Kulturella utbyten*, *Mångsidig förändring och engagemang* och slutligen *Jämlikhet*. Två av intervjupersonerna pratade om alla fyra temana medan de övriga två pratade om ett respektive två av temana i sina beskrivningar utav begreppet integration.

Analysen av föreningarnas arbete med integration visar att de arbetar inom flera olika integrationsområden. Diaz (1993, 1996) dimensioner av integration är ett sorts mätinstrument för studier av integration. När studier som mäter integration genomförs i framtiden visar vår analys att de undersökta föreningarna varit verksamma i fyra av Diaz (1993, 1996) dimensioner: social -, politisk -, ekonomisk – och kommunikativ integration. De dimensioner föreningarna inte jobbar med är boende- och familjeintegration vilket det också finns förklarliga skäl till. Föreningarna bedriver därmed ett brett

integrationsarbete, och bör alltså ses som aktörer inom flera integrationsområden.

Vår analys visar även att föreningarna jobbar för att stärka sina medlemmars substantiella rättigheter. Utifrån Marshalls (1950) och Bottomores (1992) uppdelningar jobbar de främst med sociala rättigheter men även med politiska och civila rättigheter.

Föreningarna anordnar även många kulturaktiviteter. I enighet med Breton et al.:s (1990) teori kan de förstås som arbete med den externa delen utav *etnicitetens bevarande*. Kulturaktiviteterna kan ses som ett resultat av den integrationspolitik som drivits i Sverige sedan mitten av 1970-talet. En del av det integrationspolitiska åtagandet som gjordes då är att möjliggöra för de som invandrat att bevara sin kultur. Genom sina kulturaktiviteter bidrar de undersökta föreningarna till just detta.

Slutdiskussion

Analysen visar olika sätt att se på föreningarnas arbete med integration. Däremot finns många saker vår uppsats inte täcker och som vore intressanta att studera. Det hade till exempel varit intressant att intervjua kvinnor och undersöka det kvinnliga perspektivet av samma ämne.

Precis som många andra studerar vi invandrades sida av integrationen. Med utgångspunkt i att integration är något som sker ifrån flera håll vore det därför intressant att studera majoritetsbefolkningens integration. Då flera av våra intervjupersoner uttryckt att de startat föreningen eller en aktivitet på grund av upplevt behov vore det även intressant att studera vilket ansvar de tar, får och tilldelas för integrationsarbete. Detta kan även studeras i relation till andra integrationsaktörer

Något med medborgerliga rättigheters relation till integration som vore intressant att studera närmre är dess inbördes påverkan. Leder medborgerliga rättigheter till integration eller bör integrationen ses som en förutsättning för uppnådda rättigheter? Eller är det en ständig växelvis påverkan?

Vi hoppas att denna uppsats kan bidra till ökad förståelse för de svensk-somaliska föreningarnas (och i viss mån eventuellt andra föreningar organiserade på etnisk grund) roll inom integrationsarbetet. Genom denna uppsats har vi ökat vår egen kunskap om de svensk-somaliska föreningarnas arbete mot diverse sociala problem, och förhoppningsvis kan socialarbetare ha nytta av den i sitt yrke.

Under våra studier har vi många gånger studerat och reflekterat kring vikten av brukarperspektiv och brukarinflytande. Svensk-somaliska föreningar är förvisso inte brukare, men de arbetar på många sätt otroligt nära människor som blir lidande av en icke-funktionell integration. Deras beskrivningar av integrationsarbete och behov av stöd till medlemmarna har andra vinklar och perspektiv än till exempel socialtjänsten. Därför anser vi att svensk-somaliska föreningars åsikter och perspektiv är viktiga att lyfta. Detsamma gäller givetvis även andra föreningar organiserade på etnisk grund.

Under vårt arbete med uppsatsen har vi ibland ställt oss frågan: "Vad är målet?". Vi har under uppsatsens gång blivit mer kritiska till begreppet integration och funderat över om det är ett mål i sig? För vems skull försöker vi uppnå ett integrerat samhälle och vad innebär det? I vår mening kan integration leda till positiva saker men behöver inte nödvändigtvis vara något positivt i sig. Målet kanske är att alla ska få sina rättigheter uppfyllda och tillgodosedda, även substantiellt? Eller är det jämlikhet och antidiskriminering i ett mångkulturellt samhälle vi strävar efter? Att istället använda oss av dessa begrepp gör att det blir tydligare vad vi eftersträvar.

Som dessa frågor visar anser vi att begreppet integration måste konkretiseras för att vara riktigt användbart, både i forskning och i praktiken. Vi är väl medvetna om att vi genom denna uppsats bidrag till att ytterligare göra begreppet bredare, och i förlängningen därför göra det mindre användbart. Vi anser däremot att denna uppsats kan bidra till att visa den komplexitet och de brister som begreppet har. Sammantaget gör arbetet med studien att vi frågar oss huruvida integration som begrepp bör ha en så framträdande roll i debatten, och i vilken utsträckning vi istället bör byta ut det till mer specifika och konkreta begrepp.

Referenslista

Litteratur

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Aytar, Osman (1999) *Integration i mångfald: en studie av sex invandrargrupper upplevda integration i Sverige*. Stockholm: Jina Nu.

Aytar, Osman (2007) *Mångfaldens organisering: om integration, organisationer och interetniska relationer i Sverige*. Stockholm : Stockholms universitet.

Breton, Raymond, Isajiw, Wsevolod W, Kalbach, Warren E & Reitz, Jeffrey, (1990) *Ethnic Identity and Equality: Varieties of Experience in a Canadian City*. Toronto: University of Toronto Press.

Bottomore, Thomas (1992) *Citizenship and social class - Forty years on*. London: Pluto Press.

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Dahlstedt, Magnus, Rundqvist, Mikael, & Vesterberg, Viktor (2011) *Medborgarskap, etnicitet, migration. TheMES no.39/2011. Remeso*.

Diaz, Jose Alberto (1993) *Choosing integration: a theoretical and empirical study of the immigrant integration in Sweden*. Diss. Uppsala : Univ.

Diaz, Jose Alberto (1996) *Invandrarnas integration: några teoretiska och metodologiska utgångspunkter*. I SOU 1996:55. *Sverige, framtiden och mångfalden: slutbetänkande från Invandrarpolitiska kommittén. Bil. [B], Vägar in i Sverige*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2011) *Urval av intervjusubjekt*. I

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Horst, Cindy (2004) *Money and Mobility: Transnational Livelihood Strategies of the Somali Diaspora*. Global Migration Perspectives, No 9. Amsterdam Institute of Metropolitan and International Development Studies.

Jacobson Pettersson, Helene (2008) *Socialt medborgarskap och social delaktighet : Lokala upplevelser bland unga kvinnor och män med utländsk bakgrund*. Rapportserie i socialt arbete no. 3/2008. Ivosa.

Jacobsson, Katarina & Meeuwisse, Anna (2008) *Fallstudieforskning*. I Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari, Jacobsson, Katarina (2008) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur & Kultur.

Johansson, Håkan (2008) *Socialpolitiska klassiker*. Malmö : Liber.

Johnsdotter, Sara (2010) *Somaliska föreningar som överbryggare*. Allmänna Arvsfonden.

Jönson, Håkan (2010) *Sociala problem som perspektiv. En ansats för socialt arbete*. Malmö: Liber.

Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (2012) *Etiska dilemman : forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö : Gleerups.

Kugelberg, Clarissa (2009) *Bistånd eller styrning? Kommunen och de etniska föreningarna*. I Bengtsson, Bo & Kugelberg, Clarissa (2009) *Föreningsliv, delaktighet och lokal politik i det mångkulturella samhället*. Malmö: Égalité.

Lange, Anders (1991) *Flyktingskap, boende och agens*. Stockholm: CEIFO

Lundström, Tommy & Wijkström, Filip (2012) *Från röst till service: Vad händer sen? I Wijkström, Filip. Civilsamhället i samhällskontraktet: en antologi om vad som står på spel*. Stockholm: European Civil Society Press

Marshall, Thomas Humphrey (1950) *Citizenship and social class*. London: Pluto press.

Mattsson, Tina (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerup.

Sarstrand Marekovic, Anna (2011) *Från invandrarbyrå till flyktingmottagning – Fyrtio års arbete med invandrare och flyktingar på kommunal nivå*. Lund: Arkiv.

Scaramuzzino, Roberto (2014) *Överenskommelsen inom integrationsområdet och somalisk familjeåterförening - Mottagande, etablering och integration i fyra svenska kommuner*. Stockholm: Överenskommelsen inom integrationsområdet.

Svenska akademien (2011) *Svenska akademiens ordlista över svenska språket*. 13. uppl. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.

Södergran, Lena (2002) *Svensk invandrar- och integrationspolitik: en fråga om jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter*. Umeå: Sociologiska institutionen.

Vetenskapsråden (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Offentligt tryck

Proposition 1975:26. *Regeringens proposition om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m. m.* Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

SFS 1998:204. *Personuppgiftslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SOU 1996:55. *Sverige, framtiden och mångfalden*. Slutbetänkande från invandrapolitiska kommittén. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

Elektroniska referenser

SCB (2013a) *Fortsatt ökning av utrikes födda i Sverige*. Statistiska centralbyrån.
<http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Fortsatt-okning-av-utrikes-fodda-i-Sverige/> [Hämtad 2015-03-17]

SCB (2013b) *Invandringen på rekordhög nivå*. Statistiska centralbyrån.
<http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Invandringen-pa-rekordhog-niva/>
[hämtad 2015-03-19]

Bilaga 1. Intervjuguide.

Formalia

- Berätta lite om studien
- ca. 1-2 timmar.
- Frivilligt, Kan dra sig ur när som helst, kan hoppa över frågor.
- Anonymisera både person och förening.
- Inspelning, och inspelningarna kommer endast användas till denna uppsats och enbart av oss inblandade. Även anteckna, för att komma ihåg under intervjun.
- Inga rätt och fel. Men fråga gärna vad vi menar om vi uttrycker oss otydligt.
- Dina åsikter.

Bakgrundsfakta

- Berätta lite kort om dig själv
(Ålder, var personen är uppväxt)
- Roll i organisationen
- Tid i organisationen
- Hur kom du i kontakt med föreningen

Vilka föreningen jobbar med

- Kan du berätta lite om föreningen?
- När startades?
- Varför startades?
- Vem startade?
- Hur skulle du beskriva syftet med föreningen nu?
- Vad tycker du är det viktigaste som föreningen gör?
- Vilka aktiviteter har ni i föreningen?
- I denna uppsats kommer vi prata om hur föreningens aktiviteter kan kopplas till integration, men först skulle vi vilja veta vad du tänker om integration?
- Vad betyder begreppet integration för dig? Vad innebär integration?
- Aktiviteter kopplade till integration.

Beskrivande

- Berätta lite om x
- Målet med x?

- Hur länge har ni gjort x?
- Vem det riktar sig till?
- Hur många som brukar vara med?
- Hur många som anordnar x?
- Hur tror du x uppfattas av deltagarna? (varför tror du det?)

Kopplat till ansvar

- Vet du andra som gör samma eller liknande aktivitet? (som riktar sig till samma målgrupp?)
- Varför började ni med x?
- Vad tror ni hade konsekvenserna blivit för deltagarna om ni inte hade x?
- Vad hade konsekvenserna blivit för andra i samhället om ni inte hade x?
- Hur finansieras x?
- Vad kräver y av er för att ni ska få finansiering?

Aktivitet kopplat till integration

- På vilket sätt tycker du att x har en integrerande effekt eller mål?
- På vilket sätt tror du x förändrar/påverkar relationen mellan deltagarna och övriga samhället?
- (På vilket sätt) upplever du att x gör deltagarna mer delaktiga i samhället?
- (På vilket sätt) upplever du att x förändrar det svenska samhället?
- (På vilket sätt) upplever du att x förändrar deltagarnas syn på svenska samhället?
- (På vilket sätt) upplever du att x förändrar andra personers bemötande av deltagarna?

Förening kopplat till integration.

- Har ni några aktiviteter som riktar sig till svenskar?
- Har ni några aktiviteter som syftar till att minska diskriminering?
- - Är det okej att vi hör av oss om vi undrar något mer?